

Margaret Atwood: Viimeisenä pettää sydän
Suom. Hilkka Pekkanen
444 s.
2020, Otava

Yleensä dystopian päähenkilöt ovat yhteiskuntansa uhreja. Lukijan kannalta he ovat sitä sympaattisempia, mitä enemmän he kärsivät vankilamaisessa yhteisössään.

Margaret Atwoodin romaani *Viimeisenä pettää sydän* kääntää asetelman nurinniskoin. Kirjan päähenkilöt Stan ja Charmaine ovat ärsyttävän tyhmiä, jopa vastenmielisiä nykypäivän amerikkalaisia. Paetakseen kurjaa elintasoja ja nöyryyttäviä pätkätöitä he itse hakeutuvat suljettuun vankilakaupunkiin nimeltä Concilience. Kaupunkia markkinoidaan utopiakokeiluna, koska rikosten estämiseksi kukin asukas viettää vuorokuukauden vankilassa, joko vartijana tai vankina.

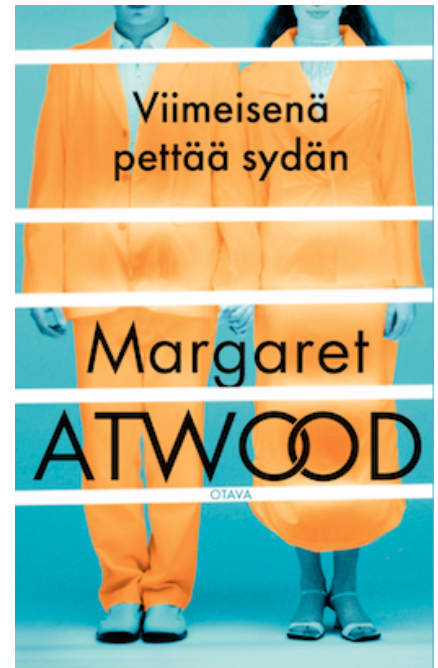
Vankilaa ylläpitävä Concilience-kaupunki on kuin **Ira Levinin** *Stepfordin naisten* (1972) päivitetty versio. Kaupungin asukkaat elävät 1950-luvun Yhdysvaltoja muistuttavassa puritaanissa yhteiskunnassa. Omistava luokka, niin miehet kuin naisetkin, voi silti käyttää hyväkseen 2000-luvun valvontajärjestelmää halujensa tyydyttämiseen. Concilience edustaa amerikkalaista tarkkailuyhteiskuntaa pienoiskoossa. Kaupungin teollisuus perustuu vankilalle, jossa sekä hävitetään ulkoa tulevia rikollisia että valmistetaan seksirobotteja myytäväksi.

Vankila yhteiskunnan pienoismallina on Atwoodin kiinnekohta kirjan muille scifistisille ideoille. Samalla tavoin hän käytti vankilan vertauskuvallisuutta tuoreessa *Noidan sikiö* -romaanissa (2019).

Pohjimmiltaan dystopiatarinat ovat juuri vankilatarinoita. Niiden juoni rakentuu pakosuunnitelmille: ensin olisi päästävä vapaaksi mieltä kahlitsevista ajatusmalleista ja sitten vielä yhteiskunnan muurien ulkopuolelle.

Myös Atwoodin tarina etenee tutulla pakokaavalla, mutta onnistuu yhdistämään juonenkuljetukseen kirjailijalle tuttua kylmää satiiria sukupuolirooleista. Samassa talossa vuorokuukausin asuva pariskunta, "vaihtoyksilöt", houkuttelee Stanin ja Charmainen mutkikkaaseen parinvaihtoleikkiin.

Liekö toista dystopiakirjaa, jossa harrastettaisiin niin paljon seksiä kuin tässä romaanissa.

Atwood on erittäin häijy ihmiskuvaaja seksin suhteen, mikä myös pitkittää romaania hölmöihin ajatusleikkeihin erilaisten seksirobottien käyttötärpeestä. Lopulta ihmisetkin voidaan muuttaa toistensa tahdottomiksi seksileluiksi. Varsinainen pakojuoni jää sivuseikäksi elviksiksi ja marilyneiksi muokattujen "prostibottien" rinnalla. Luvassa ei ole siltikään mitään kyberpunkille ominaista pohdintaa keinoihmisten ylivoimaisuudesta. Atwoodille robotit ja laitteet eivät sisällä coolia lisäarvoa kuten useimmille muille scifi-kirjoittajille.

Rangaistuslaitosta ja amerikkalaista kulutuskulttuuria limittävänä kuvitelmana *Viimeisenä pettää sydän* on keveämpi ja vetävämpi dystopiaromaani kuin Atwoodilta äskettäin julkaistu *Testamentit*-teos (2019), tuo *Orjattaresi*-klassikkoa täydentävä jatko-osa. Päähenkilöidensä tyhmyyttä alleviivaava kerronta ei valitettavasti tarjoa tässä dystopiassa vähääkään tulkintatilaa lukijalle.

Ja vaikka Atwood tulee antaneeksi irvokkaan osuvan kuvauksen huomispäivän Yhdysvalloista, rankaisuvallan analyysinä romaani ei ole kovinkaan kekseliäs valtio-oppineesti – eipä oikeastaan scifinäkään. Silti viihdyin tämän parissa paremmin kuin kahden edellisen Atwood-suomennoksen kanssa.

Markku Soikkeli

Arvostelu on tehty *Portti*-lehteen 3/2020